List 6.

NOVICE

Tečaj XLV.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 9. februarija 1887.

Obseg: Od kod naj dobimo mlado sadno drevje? — Vzorni načrt govejega hleva. (Dalje.) — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Gospodarske novice.. — Vprašanja in odgovori. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Iz državnega zbora. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Od kod naj dobimo mlado sadno drevje?

V članku „Naše sadjarstvo v prihodnji spomladi“ povedali smo, kaka naj bode namér našega sadjarstva prihodnjo spomlad. Rabili bodemo tedaj mnogo sadnega drevja, zlasti visokodebelnatih jablan. Od kod pa dobiti sadno drevje? Žalibog, nimamo sedaj na vsem Kranjskem poštene drevesnice, iz katere bi bilo mogoče dobiti dovolj in pa dobrega drevja, kajti drevesnice na Slapu ni več, kmetijska družba bode pa iz svoje velike drevesnice zamogla prvo drevje še le leta 1889. oddajati. Odvisni smo toraj od posestnikov drevesnic zunaj dežele, od katerih smo prisiljeni letos drevje kupovati. Drevje, ki ga prodajajo v Ljubljani pred Frančiškani, ni vredno, da bi ga na ogenj pometali, kajti vse z majhnimi izjemami je le malovredno poletno sadje, zlasti jablane. Te jablane so neke poletne vrste, ki imajo le to dobro lastnost, da lepo in čvrsto rastejo, njih sad je pa malo vreden. Zunaj tega je pa to drevje pri Škofji Loki v najboljši zemlji izgojeno, zato pa v slabeji zemlji slabo raste in to tem slabeje, ker je nepravilno izgojeno in za to slabo ukoreničeno. Mi svarimo naše gospodarje pred nakupom tega drevja, ker si s tem zamorejo veliko škodovati. V drevesnicah zunaj dežele plačati moramo jablane res po 40—60 kr., a prepričani smemo biti, da dobimo pošteno blago. — Tako drevo, če je pravilno vsajeno, donašalo nam bode toliko koristi kot druzih slabih deset skupaj. Tudi vožnja stane precej, a zmanjša se toliko bolj, kolikor več drevja naročimo. Zato priporočamo prav toplo skupno naročitev. Naše sadjarje pozivljemo gledé na njih lastno korist, da se držé teh nasvetov. Pristaviti nam je še, da ne zanikujemo, da sploh na Kranjskem ni dobiti sadnega drevja. O, da! pa jako malo, tako, da to vse niti v poštev ne pride in da moramo izvan dežele naročevati, čeravno to deželi ni nič kaj koristno in častno. Letošnja sadna letina naj nam bode pa v spodbudo, da si ustanovimo okrajne in občinske drevesnice ter postanemo nekoliko bolj požrtovalni nasproti dobrim šolskim vrtom.

Vzorni načrt govejega hleva.

(Dalje.)

Pri napravi hleva se hočemo ozirati na:

A. stene;

B. strop;

C. tla z odvodnimi kanali gnojnice, gnojnične jame in gnojiščem vred;

D. streho;

E. okna, vrata in prezračevalne naprave, konečno

F. naprave za krmljenje.

Samo ob sebi so umeje, da tu ni mogoče za vse slučaje najboljše sestave stavbe podati, ker je zavisna od različnih krajevnih razmer, poglavito pa od lažje ali težje dobave in od izvolitve materijala.

A. Stene.

Za napravo sten rabijo se najrazličnejše materijalije, na pr. les kot hlodovi, deske, stebri, kateri je malo trpežen, zeló nevaren, da se ga prime ogenj, torej se sploh ne more priporočati; dalje kamenje, kot lomljeno in rezano kamenje, na zraku posušena ali žgana opeka; te slednje materijalije so najbolj razširjene. Tako se rabi tudi ilovica, ilnata opeka, béton in pesek.

Da se prepreči, da se temeljna mokrina ne vzdiguje po zidovih, loči se iz kamenja ali opeke napravljeni temelj z ločilno sklado — iz klinkerja, smolne lepnice ali asfalta — od górenje gradnje, kakor se razvidi iz pod. a.

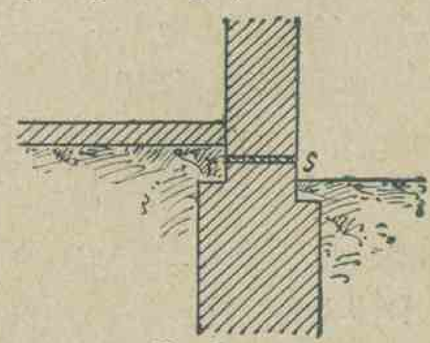

Pod. a.

Ločilna sklada proti vzdigujoči se temeljni mokrini.

V podporo strehe zadostujejo v večji ali manjši oddaljenosti stoječi stebri, kateri, eventualno z opasili zvezani in iz dobrega materijala narejeni, jedini nosijo streho; deli zidu med stebri pa imajo samo popolniti steno ter napraviti gostost toplote v hlevu, torej se morajo narediti iz prav lahkega materijala (celó iz zrakaprostih opek). Ta vrsta stene je razmerno najcenejša.

B. Strop.

Dandanes se ne redko pri novih stavbah hlevov ali pri njih priredbi napravi lesen strop. To pa je vendar drago, če se jemlje v poštev njegova kratka trpežnost in kolika je nevarnost, da se ga prime ogenj; in če še dalje pomislimo, kako se slabo shrani surova krma (seno, slama itd.) nad takim stropom, kajti vsled skozi puhteče soparice itd. se mora mnogo krme pokvariti.

Dandanes, ko za obokane strope ni več treba močnega obzidja, kakor se je to prej godilo, marveč moremo hlev med traverzi ali pri manjši razpetini (4—6 metrov) med železniškimi šinami obokati, so oboki med traverzi ali med železniškimi šinami sploh najcenejši strop; dalje se tudi lahko in hitro izdela in omogoči se s tem tudi priprosta, izvrstna hlevna prevetrovalna naprava.

Pri globokih hlevih, pri katerih je treba podpor, da pomagajo nositi strop, naj bodo te kolikor mogoče tanke, torej je najbolje, da se napravijo iz železa.

Samo ob sebi se umeje, da je volitev materijala za strop zavisna od krajevnih razmer in od cen stavbenega materijala.

C. Tla, gnojnico odvodni kanali, gnojnična jama in gnojišče.

Kot splošno načelo se mora tu postaviti, da morajo biti tla, in pod temi se umejo tla, kjer stoji živina, hodnik, kjer se donaša krma in hodnik, kjer se odvaža gnoj, dalje gnojnico odvodni kanali, gnojnična jama in gnojišče morajo biti nepromočno izdelana, da se more vsa gnojnica zbirati. Če se gnojnica izgubi v tla, morejo nastati zdravju škodljiva izhlapovanja iz puščajočih tal, vsled česar nastajajo v hlevu mnoge bolezni.

Za napravo tal v hlevu je najboljši béton, sestoječ iz zmesi razkosanega kamenja vseh vrst, prodnega in navadnega peska ter cementa. Ugodna zmes pri uporabi dobrega cementa je: jeden del cementa, dva dela ostrega peska in dva dela razkosanega kamenja, čegar največji kosi pa ne smejo biti bolj debeli nego pest. Jednaka, a cenejša masa je tako zvani apnenični béton, sestoječ iz zmesi prodnega kamenja, peska, premogovega pepela in male količine hidravličnega apna. Dalje se uporabljajo umetna kamenja, imenovana klinker, katera so bila dejana v hidravlično apno in katerih luknjice so se s tem tudi zalile, dalje dobro žgane opeke kot stoječ, boljše pa kot dvojni ležeč tlak iz opeke, ker so v slednjem slučaji poprave cenejše. Pri uporabi lesa se more samo jelka, borovec in mecesen kot hlodovi 5—8 centimetrov debeli ali kot dvojna tla 3—4 centimetre debele deske jemati v poštev. Les se more uporabljati samo tam, kjer se more primerno po ceni oskrbeti. Tla, kjer stoji živina, imajo na zadaj pada (visijo) 4—6 centimetrov, da se more gnojnica dobro odtekati.

Za stebri se mora napraviti plitev gnojničen žleb, ki ima sprejemati gnojnico, katera se steka v nepremočen kanal (pod. b in c), kateri ima omrežje ter ima od-

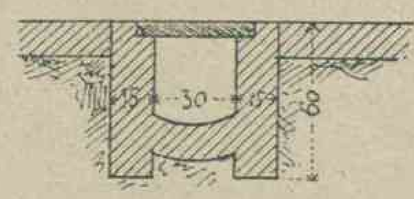

Pod. b.
Zidan, z deskami pokrit gnojnični kanal.

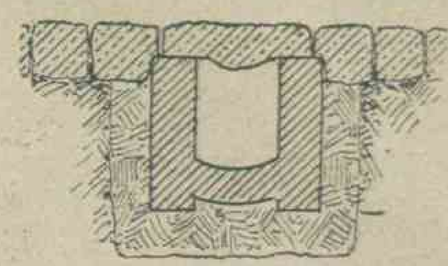

Pod. c.
Zidan, s kamenjem pokrit ali z ilovico obdan gnojnični kanal (presek pod. e po črti a).

vajati gnojnico v gnojnično jamo. Tla kanala morajo biti podobni kupi, ker potem more tudi najmanjša količina gnojnice neovirano odteči.

Če se gnojnični kanal pokrije z deskami, morajo dobiti slednje primerno široke špranje, kakor to kaže podoba d.

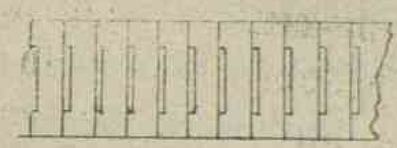

Pod. d.
Spranje v deskah za pokritje gnojničnega kanala.

Da skozi gnojnični kanal ne vleče zrak v hlev, napravi se zračna zaklopnica (syphon), kateri se z najboljšim vspehom zunaj hleva, a vender v najbližji bližini hlevnega zidu nastavi in se more vselej lahko do njega priti, da se očisti. V ta namen se gnojnični kanal na dolgost 50 centimetrov za 20 ali več centimetrov zgloboči; da se lahko do njega pride, se zgoraj postavi samo lahko se odpirajoč lesen pokrov. Na notranji strani pokrova se hlod, in sicer pravokotno proti meri kanalovi primeri, kateri hlod ob zaprtji pokrova zavzima vso širokost kanalovo ter seza do blizu 10—15 centimetrov daleč od kanalovih tla. Zrak se s tem popolnoma zapre; odtekanje gnojnice pa nima nobene ovire, kajti kanal se mora tako s primernim padom (da visi) napraviti, da more gnojnica hitro v grebenično jamo. Pod. *e* pojasnuje to zapiranje zraka.

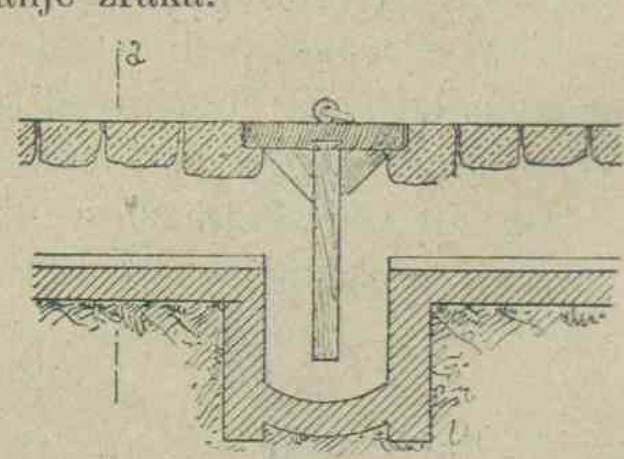

Pod. e.
Zatvornica gnojničnega kanala iz hlodov proti notri silečemu zraku.

(Dalje prihodnjič.)

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dné 2. februarija 1887.

Seji je predsedoval družbeni predsednik gosp. Gustav grof Thurn, navzoči so bili gg. odborniki: Detelja, Kastelic, Lenarčič, Murnik, Povše, Robič, dr. pl. Wurzbach in tajnik gospod G. Pirc.

Tajnik predlaga, da se nastavi predplačilo za „Kmetovalca“ za gg. učiteljelje na 1 gold, kar glavni odbor sprejme.

Računsko poročilo poddružnice postojinske vzame se na znanje ter izreče gosp. predsedniku kanoniku Hofstetterju zahvala za marljivo delovanje.

Gosp. Fr. Pintarju dovoli se na njegovo prošnjo in na priporočilo novomeške poddružnice prodaja njegovega subvencijskega bika.

Glavni odbor pristopi v imenu kmetijske družbe kot član k deželnemu komiteju mednarodnega kongresa za zdravjeslovje ter imenuje svojim zastopnikom v komiteju tajnika Pirca.

Poročilo izvrševalnega odbora gozdarskega shoda o preložitvi letošnjega shoda vzame glavni odbor na znanje.

Poddružnica boštanjska poroča, da je osnovala posebni sadjarski odsek, z namenom sadjarstvo v svojem kraji z vsemi silami pospeševati. Ravno ta poddružnica tudi prosi, da glavni odbor potrebne korake stori, da se prične na boštanjski ljudski šoli vendar enkrat praktični poduk v sadjarstvu. Glavni odbor sklene, poskušati poddružnici ustreči.

Na vabilo c. kr. kmetijske družbe v Gradci pridruži se glavni odbor peticiji na državni zbor, da naj se vlada drži pri sklepanji nove kupčijske pogodbe z Rumunijo sedanje prepovedi uvaževanja goveje živine iz Rumunije v Avstrijo.

Na vprašanje gosp. M. Ambrožiča iz Mojstrane zastran ustanovitve nove poddružnice v Mojstrani, glavni odbor sklene odgovoriti, da je to mogoče, ako se dovelj udov oglasi.

Po dokončanem dnevnem redu sprejme se več novih udov.

Gospodarske novice.

* **Goriška c. kr. kmetijska družba** izdajala bode svoj „Gospodarski list“ od meseca februarija naprej po dvakrat na mesec. List izhajal bode na pol poli, udje družbe dobivali ga bodo brezplačno in ravno tako tudi naročniki „Soče“. Posebej naročen stane pa na leto 1 gold. 20 kr. Vrednik „Gosp. listu“ je gosp. E. Kramar, vodja slovenskemu oddelku kmetijske šole v Gorici.

* **Suhe bosniške in srbske češplje** letos posebno močno prodajajo v Ameriko Dosedaj je teh češpelj prišlo preko 400 vagonov na Reko in od tam so jih poslali čez morje uže 59.000 metričnih centov. To naj bode tudi nam v spodbudo, treba je pa se ve da sušenje pri nas poprej umneje urediti, da bodemo zamogli tekmovati z drugimi deželami, zlasti z Bosnijo in Srbijo, katerim narava sama veliko pomaga.

* **Denarno stanje postojinske kmetijske poddružnice** je jako ugodno. Poddružnica imela je konec leta 1886. v gotovini premoženja 361 gold. 5 kr., zraven tega pa še dva bika žlahnega plemena, katera sta v oskrbi poddružničnih udov. H takem vspehu pripomore največ točno izvrševanje predsedniškega posla, katerega v Postojni nad vse natančno, vestno in marljivo izvršuje preč. gosp. kanonik in dekan J. Hofstetter. Naj posnemajo postojnsko poddružnico nekatere druge, katere imajo še več udov, pa dosto manj ali pa nič denarja, zraven pa še nič ne delajo.

* **Redni občni zbor c. kr. kmetijske družbe koroške** bode 16. marca t. l. v Celovci. Na dnevnem redu je med drugimi stvarmi tudi predlog glavnega odbora o ustanovitvi deželne zavarovalnice proti škodi po ognju in toči.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 9. Čez vse gorovje med Vačami pod sv. Goro, skoz sv. Lampret do Zagorja in po Savski dolini se je preteklo leto prešičev starih in mladih polotil krč tako dobro v prednjih kot v zadnjih nogah.

Žival je v prvo jela težko se prestopati in noge v kolenih kljukasto držati, ter zarad tega rada poležkovala. Potem pa so noge v kolenih trde postale, prednje se v kljuko zvile, da je žival kar po kolenih hodila. Kedar je žival tako prijelo, je potem skor vedno ležala, in le težko jo je bilo h koritu spraviti, iz katerega je švedrasto stoječa, ali pa na kolenih klečé jedla.

Pri zaklani živali videl sem, ko je mesar kračo odrezal, da se je pocedila rumenkasta tekočina iz gležna in okrogla kost je tamkej, kjer jo kitica nitka veže z okroglo globino, nekako vjedena bila, enako, kakor žužek lubadar vjé smrekovo lubje. Od zvunaj na koži pa je bilo videti po troje luknjic, kak palec vsaksebi, kakor bi bilo z debelim šilom vbodeno.

Pazi se v mojem hlevu močno na to žival, in jih ob hudi vročini velikokrat z vodo polivamo, kar živali dobro dé, tako, da sama prileti, kedar deklo zagleda in da čisto vodo dobi. Pri vsem tem se jih je bolezen vendar-le tudi polotila, kakor pri vseh druzih sosedih.

Prosimo, da nam kaj svetujete. (J. K., župn. na S.)

Odgovor. Iz poročila gosp. župnikovega J. K. se dá sklepati, da prešiči bolehajo na tako imenovani bolezni „Rhachitis“ ali angleški bolezni (Beinweiche, Knochenkrankheit), katera bolezen navadno nastane vsled pomanjkanja apnene solí, posebno fosforokislega apna (phosforsaurer Kalk) v rastlinah ali sploh v živežu, katerega pokladajo prešičem. Nasledek je, da kosti ostanejo mehke, se krivé, v členkih začnó otekati itd., prešiči hirajo, naposled tudi poginejo. Zdrav-

ljenje te bolezni obstoji v tem, da se vzroki bolezni odstranijo.

Starši morajo biti zdravega plemena. Prešiči, kateri imajo to bolezen, naj se ne jemljejo za rejo. Najbolj ozirati se mora pa na živež, ker očividno je, da sedanji ima premalo fosforokislega apna. Zelenjava, jabolka itd. je priporočati, posebno pa moka iz kosti (Knochenmehl), od katere se 4—6 gramov ali pa eno žlico na dan med jed pomeša. Dobro je tudi, da se nekoliko solí pridene ter sploh nekaj bolj redilnih stvari primeša, kakor na pr. otrobov, mleka itd. Vse, kar prehlajenje prouzročuje, je natančno odstranjevati.

Pavel Skalè,
mestni živinozdravnik.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

51.

O značaju Angleževem.

(Dalje.)

Tujca, nepoznatega človeka v obče, gleda ti Angléž navadno kot neprijatelja, in to zato, ker ne vé, ali mu bode od njega kaj koristi, ali nobene. Osvetljiv je samo ondaj, kedar mu je osveta koristna. Ker vé, da ni priljubljen, ne kot gospodar, ne kot trgovec, odvrača s preziranjem in z mržnjo vsak prezir. Kedar ljubi, ljubi zmerno, ledeno, ozbiljno. Ker strogo čuva običaje, ne zmeni se, če zato postane tudi smešen. Ima ti državnih obredov, v katerih se izgovarjajo francoske formule, katerih bi dandanes v sami Francoski ne razumeli. Ima ti zakonov, kateri bi se dandanes ne mogli uporabiti, ali čuva jih ker so starinski.

Misli Angleževe ne delajo dolgih potov, ako mu je dobiček blizu. Okvir njegovih pojmov je omejen od stanovitega cilja. On se uči, ali uči se samo zategadel, da bode praktičnejši. Vežba telo, ker s krepkim telesom krepi se tudi duh, on je odvažnejši in bistrejši. On se druži samo z onimi, kateri mislijo kot on. Zato oni silni razvitek klubov, ki jih ima samo Angleška. Klubi so ogledalo angleškega društva in življenja. V njih se nahaja smešna in ob enem ozbiljna stran angleškega značaja, ki se nam prikazuje z ono originalnostjo, ki je angleška karakteristika. Nikomur drugemu razen Angležu prišlo je na pamet ustanoviti v Londonu klub, v katerega se sprejemajo samo oni, kateri so bili uže 650 kilometrov daleč od Londona. Nadalje imajo klub, v katerega sprejemajo samo one, kateri tehtajo po dve sto funtov. Poseben paragraf dovoljuje, da veča teža soprogova more nadomestiti primanjkljej teže pri ženi, in tudi nasprotno. Najteži član je prvosednik klubu. Imajo klub lažnjivcev, v katerem se vsaka istina kaznuje; potem imajo klub grdih ljudi, klub ljudi brez nosa, klub malih, klub visokostasnih, klub mršavih, klub propalih pisateljev, dramatskih itd. Zanimiv pojav je bil aristokratski klub „beefsteak“, ki je celih petdeset let imel štirindvajset članov; ta klub ni smel jesti nič druzega razen beefsteaka, in najmlajši član je moral sam nositi za vse vino iz kleti. Tako je nekaj časa nosil vino na mizo glasoviti kancelar lord Brougham, dokler ga ni zamenil lord Leinster. Še zanimivejši je bil „večni klub“, ki je po pravilih moral imeti točno po sto članov, in imeti seje noč in dan brez pretrganja. Člani so bili tako porazdeljeni, da se zborovanje nikdar ni pretrgalo. Prvosednikov stol ni bil nikdar prazen, ne po dnevu, ne po noči. Ko je nek pot začelo goreti, izjavil je prvosednik, da ne gré poprej s stola, dokler tega klub formalno ne sklene. (Konec prih.)

Mnogovrstne novice.

* **Za koliko so v zadnjih 9 letih naraščali različni davki?** V avstrijskih deželah (brez Ogerske):

Zemljiškega davka vplačalo se je v 9 letih od l. 1876. do vštetega 1884. leta: 317,649.596 gold., znašal je ta davek 1876. leta: 37,021.615 gold., 1884. leta pa: 33,551.471 gold., znižal se je tedaj okroglo za $3^1/_2$ milijone.

Hišnega davka vplačalo se je v tej celi dobi 220,322.747 gold., povikšal se je ta davek od 1876. vplačanih 23,566.611 gold. na 26,476.486 gold., tedaj okroglo za 2 milijona.

Osobno pridobninski davek znašal je v omenjeni dobi 87,400.752 gold. in se je narastel od prvo leto vplačanih 9,096.823 gold. na v zadnjem letu vplačanih 10,594.026 gold.

Prihodninski davek znašal je v tej dobi 203 milijone in 456.622 gold. ter je narastel od 20,278.771 gold. do 25,968.972 gold. zadnjega leta.

Vsi neposredni davki znašali so v tem devetletji: 836,723.783 gold.

Neposredni davki znašali so:

Davek od žganja je narastel od 7,610.673 gold. na letnih 7,934.574 gold. ter je znašal v vsem devetletji 68,573.756 gold.

Davek od vina in mošta je narastel od 3 milijonov 913.275 gold. na 4,186.760 gold. in je znašal v celem devetletji 36,452.671 gold.

Davek od piva znašal je 200,959.697 gold. ter narastel od prvo leto vplačanih 22,857.841 gold. na 24,312.436 gold.

Davek od mesa in klanja znašal je 43,675.706 gold. in se je v tej dobi zvekšal od prvo leto vplačanih 4,579.487 gold. na 5,187.996 gold.

Davek od sladkorja iznašal je 262,839.038 gld. in je narastel od 11,846.032 gold. na 36,488.809 gold.

Vsi vžitninski davki iznašali so 1876. leta 58,548.272 gold., 1884. leta pa 88,596.583 gold., v vsej dobi pa 692,234.641 gold.

Za koleke stržilo se je v tej dobi 155,477.184 gold.

Za pristojbine in takse 292,436.219 gold.

Za punciranje zlata in srebra 1,806.823 gold.

Za mitnice 22,282.960 gold.

Za tabak 579,619.537 gold.
Od loterije 191,411.981 gold.
Za sol 177,120.033 gold.
Za vse neposredne davke v tej dobi 2.117,431.003 goldinarjev.

* **K petdesetletnici mašništva papeževega.** Zadnji dan tega leta, dne 31. decembra 1887. praznuje papež Leon XIII. petdesetletnico svojega mašništva in ves katoliški svet pripravlja se ta dan slovesno praznovati. Po vseh škofijah širokega sveta pripravljajo se katoliki, glavarju katoliške cerkve skazati svojo udanost in ljubezen, izrekoma videti je živahno gibanje v škofijah naše ožje domovine, kjer se pripravljajo romarji, ki hočejo potovati v ta namen v Rim in osebno čestitati sv. očetu ter zročiti mu primernih darov. — Ravnokar izšla je na Dunaji tudi nemška knjižica z dobro zadeto podobo papeževo, v kateri je poziv do katolikov, popis življenja papeževega pred izvolitvijo njegovo za papeža, in delovanje njegovo kot papež popisano na kratko.

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Dejansko pomenljivih predmetov državni zbor do sedaj še ni obravnaval, temveč nadaljeval se je do zdaj še zmirom dnevni red, ki je bil odločen za prvo sejo tega leta obsegajoč prva branja. Med temi spolnil je skoraj tri cele seje Plener-Exnerjev predlog o ustanovitvi delavskih zbornic.

Ta predlog namerava omogočiti, da delavce po izgledu trgovinskih in obrtnijskih zbornic zastopa za delavske interese in pa pravico izbirati si zastopnike v državni zbor.

Načeloma se temu predlogu v vsi zbornici ni protivil nihče in tudi od strani vlade se mu ni ugovarjalo.

Vendar pa je nastala razprava tako obširna kakor redko katera uže pri prvem branji in tudi tako burna, da bi se bili različni elementi levičarski kmalu kmalu sprijeli prav tako kakor fantje na kmetih, kedar jim pride kaj navskriž.

Govorila sta najprej predlagatelja sama, dalje pa nemški demokrati in protisemiti, od strani desnice oglasil se je samo češki poslanec dr. Kaicel.

Nasprotje med predlagateljema in pa demokrati in protisemiti izražalo se je bistveno v trditvi zadnjih, da nemški liberalci nikdar niso imeli srca za bedo delalcev in da je ta predlog v resnici samo „pesek v oči“ za one kroge, ki so se za čas vladanja liberalne stranke brez vsakega vspeha obračali do nje.

Izrekoma sta Kronawetter in Türk brezozirno udrihala po Plenerju in njegovih somišljencih, fotograf Wrabec pa je skušal liberalno stranko braniti in je izrekoma Türku prav drastično očital versko nestrpljivost rekoč, da ga govori Türkovi živo spominjajo na one male gledališke predstave z marjonetami v dunajskem „Wurstelpraterju“, pri katerh je vedno enak konec ta, da se „jud“ ubije.

Razburjenost bila je izrekoma po seji dne 4. februarija minuli petek tolika, da bi bilo zunaj dvorane med poslancem Wrabcem in dr. Pattajem kmalu prišlo do boja. Psovke pa so se pri tem prepiru čule tako nedostojne, da grših ni treba iskati med branjevkami, kedar se razpró in stvar se bo obravnavala vsled tožbe, katero je baje vložil Wrabec proti Pattaj-u še pred eno tukajšnjih sodnij.

Še le v sobotni seji bil je ta predmet rešen s tem, da se je sklenilo, izročiti ga posebnemu odseku 24 udov.

Za tem predmetom utemeljeval je še štajerski Foregger (pravijo, da prej imenovan Podrekar) svoje predloge zarad premembe tiskovnih postav. Govoril je krog dveh ur, za njim oglasil se je tudi poslanec M. Vošnjak, ki je navedel več slučajev o postopanji sodnij v tiskovnih pravdah iz spodnje Štajerske, po tem pa se je sklenilo, tudi ta predlog oddati posebnemu odseku.

Iz sobotne seje omeniti je še izjave vladine o položaju naše unanje politike, katero je v imenu vse vlade kot odgovor na prejšnji dan stavljeno interpelacijo poslanca Mautnerja prečital zavolj bolehnosti ministerskega predsednika grofa Taaffe-ja, starosta ministrov baron Ziemialkowski tako:

V včerajšnji seji so gospodje poslanci Mautner in drugovi kazáje na iznemirjenje, katero so zbudile vesti o novih naročilih za namene vojniške in pa o sklicanji delegacij med občinstvom — vprašali, ali so se razmere države z vnanjimi vlastmi v zadnjem času premenile in ali ima vlada tudi še sedaj utemeljeno nado, mir vzdržati?

Čast mi je na to vprašanje, namesto gospoda ministerskega predsednika, ki je po bolehnosti zadržan v današnjo sejo priti, sledeče odgovoriti: „Razmere monarhije z vsemi vnanjimi vlastmi so skozi in skozi zadovolilne (dobro!) in v zadnjem času izrekoma v tem ni nastala nikakoršna prememba, ki bi bila za mir neugodna.

Vkljub negotovosti in resnobe splošnega političnega položaja v Evropi drži se vlada trdno nade, da se bo posrečilo mir vzdržati, kakor se to strinja s ponovljeno naglašano željo vseh vlad in izrekoma vlade Njegovega veličanstva. (Živahno odobravanje.)

Ako pa vojno upravništvo vkljub temu spozna, da je gotovih naročitev treba, se pa to vjema z onimi potrebščinami previdnosti in preskrbovanja za varnost in mogočnost države, katero vlada spoznava za eno svojih najvažnejših dolžnosti. (Dobro!) V tem se more tako malo uvidevati znamenje za vojsko, kakor v tem, da se v svojem času pridobi po ustavi zapovedana pritrditev za one naprave previdnosti, ki so se spoznale za potrebne.“ (Pohvala.) Ta odgovor in pa tudi z druzih strani prihajajoča ugodna poročila so toliko vplivala na borso, da so avstrijske rente šle nakviško za več kot za 2%.

Koj za tem odgovorom podelil je predsednik dr. Smolka besedo dr. Poklukarju k zapisniku.

V prejšnji seji je namreč Plener odpoved dr. Poklukarjevo, s katero je izstopil iz legitimacijskega od-

seka, z grozno samozavestjo napadal in ta čin imenoval nezaslišan manêver, da bi se verifikacija dalmatinskih volitev zavlekla. — V prejšnji seji se je dr. Poklukarju od strani predsedništva beseda odrekla, „ker po opravilnem redu o interpelacijah razprava ni dopuščena.“

V tem odgovoru pa je dr. Poklukar ojstro zavrnil napad Plenerjev pred vsem s tem, da je vso odgovornost za svoj izstop prevzel na-se, ker večina odsekova ali celó večina državnega zbora s tem ni imela ničesar opraviti. — „Odgovornost za ta korak prevzamem pa po vsem sam in se bom malo brigal za to, ali je poslancu Plenerju všeč ali ne.“

Dalje je kazal, da je poročanje o peterih dalmatinskih volitvah zato zamudnejši, ker so volilni akti skoraj skozi pisani v laščini, njemu le težko razumljivi, ker se protesti spuščajo v najmanje podrobnosti; o najmanj pomenljivih dogodbah prej in med volitvami priložena je dolga vrsta notarjatskih aktov, vendar pa so vsi protesti izdelani po enem kopitu, ker izvirajo iz pisarn enega volilnega odbora tako zvane „avtonomne“ italijanske stranke. Ta stranka imela je, kakor je bilo znano, za volilne namene na razpolaganje velike svote denarja. — Glavni splošni ugovori protestov obsegajo tri točke: da se je Lahom zabranjevalo ogledavati si imenike volilcev, da so volili neopravičeni in se zabranilo voliti opravičenim in da so se krivično reševale reklamacije. Temu nasproti pa je znano, da so Lahi na podlagi vendar-le jim znanih imenikov vložili mnogobrojne reklamacije, da so gledé druzih nerednosti tamošnje sodnije, v kateri so pristaši Lahonov, zavrgle vse take tožbe, in da je avtonomna stranka pri državnem sodišči vložene pritožbe zarad baje „krivično“ rešenih reklamacij — umaknila sama.

Legitimacijski odsek pritrdil je mnenju, da se bode delo polajšalo in požurilo, ako se počaka vspeha sklenjenih pozvedeb gledé volitve Klaić-eve, ker se s tem rešijo ob enem vse enake točke druzih protestov in ker se vspeh teh poizvedeb odseku do sedaj še ni naznanil, naravno je, da ostale dalmatinske volitve še niso rešene, čeravno je res, da so se poročevalcu izročile začetkom zasedanja.

Da se v zadnjih treh mesecih to delo ni nadaljevalo, je po vsem naravno, ker je vsem znano, da se je takoj po pretrganem državnem zboru pričelo zborovanje delegacij, potem pa ono deželnih zborov, za delovanje legitimacijskega odseka bili so tedaj ti trije meseci naravno popolnoma zgubljeni.

Konečno in poglavitno pa se je hudoval Plener nad tem, da sem kot poročevalec teh volitev sedaj odložil mandat v legitimacijskem odseku.

Lahko bi mu na to kratko odgovoril, da mi po opravilnem redu pristaja za izstop pravica, in dalje za to nisem dolžan opravičevanja. — Imel sem pa za ta korak prav stvarne razloge in slavni zbornici hočem dokazati, da sem s tem korakom pospeševal ravno ono, kar je želel zastopnik hebske trgovinske zbornice. — Iz načina govorjenja Plenerjevega izrekoma gledé dalmatinskih volitev bi sicer nikakoršnega povoda ne bil imel mu biti še postrežljiv, in to mi tudi ni bil povod za odstop, temveč ta podal se je sam po sebi. Vstopil je v zbornico namreč nov poslanec italijanščine bolj zmožen kot jaz in tak, ki še nima posla v nobenem odseku. Ako se bo tedaj legitimacijski odsek hotel ozirati na to novo moč, rešene bodo dalmatinske volitve, kakor bi jih mogel jaz, ker to, gospoda, mi bodete priznali, da delovanje v odseku za pogodbo z Ogersko, v kvotni deputaciji, v jezikovnem odseku, katerega vsak dan priganjate, naj hiti, ima važnejši in nujnejši posel, kakor pa je rešitev katere koli volitve.

Poslanec Plener tedaj tako slabo poučen v tej zadevi ni bil opravičen k očitanji, katero smo včeraj čuli. — Vsaj tudi jaz želim, da dalmatinske volitve kar prej pridejo pred slavno zbornico, se ve da iz druzega vzroka kot Plener. — Dalmatinski poslanci so me namreč izrekoma naprosili izjaviti, da želé kar prej mogoče dobiti priliko, tukaj zavrniti vsa očitanja, ki so bila čitati v časnikih in protestih, in katerih se, kakor videti, poprijema tudi poslanec hebske trgovinske zbornice — ovreči in dokazati, kateri stranki se je v Dalmaciji godila krivica. — S temi opazkami hotel sem dokazati, da poslanec Plener očividno hoče s predigro pripravljati na veliko predstavo, katera se ima tukaj predstavljati pri obravnavi dalmatinskih volitev. — Prepričan pa sem, da se bode pri razpravi teh volitev tukaj potrdila stara prislovica. Parturiunt montes nascitur ridiculus mus. (Veliko vpitja — malo vžitja.)

Naši dopisi.

Iz Zagreba 6. febr. — Iz popolnoma zanesljivega vira došla je „Politiki“ vest o pravem povodu za čin ogerskega finančnega ministra grofa Szapary-a, s katerim so se ponoči tihoma po Hrvatski razobesili grbi z madjarskimi napisi.

Minister Szapary ravnal je nasproti banu hrvatskemu grofu Pejačeviću in nasproti tamošnji deželni vladi tako, kakor da bi mu bil in vlada v vsakem oziru podložna. — To je po hrvatsko-ogerski pogodbi neopravičeno in ban je braneč pravice Hrvatske takim nakanam stanovitno nasprotoval.

Ko je pri neki priliki minister Szapary imel opraviti na Reki, sklenil je pomuditi se nazaj gredé v Zagrebu in ta svoj namen naznanil banu.

Ta je k dotičnemu vlaku poslal svojega sekcijskega načelnika Živkoviča z vozom na kolodvor, da ministra sprejme in ga pripelje v banovo stanovanje, kjer ga je ta kot gosta sprejel. — Spremstvo ministrovo moralo se je hoté nehoté zadovoliti s stanovanjem v gostilnah.

Minister izrekel je željo, drugi dan ogledati si urade, pa ban je skrbel, da so se brez posebnega sprejemanja ministru pokazali samo oni uradi, ki so v neposredni zvezi s poslovanjem banovem.

Tudi k obedu pri banu vabljen je bil minister sam tako, da je imel ves sprejem ministrov po vsem neoficijelen obraz.

Tako ravnanje bilo je za več kot samozavednega ministra Szapary-a preveč in hotel je banu in Hrvatski pokazati, da je on veči gospod kot ban in zato je dal one osodepolne grbe tihoma pripeti pri tamošnjih finančnih uradih, zarad katerih je nastal krvavi ljudski upor in zarad katerih je ban Pejačevič odstopil ter Hrvatska dobila bana, ki je, kakor se bojimo, v veliko škodo hrvatsko-ogerskih razmer po vsem poslušen ogerski vladi.

Iz Ljubljane. — **Kedo bo prihodnji celovški škof?** Za to vprašanje zanimajo se v prvi vrsti slovenski krogi, ki morajo zahtevati, da je prihodnji škof pravičen tudi Slovencem svoje škofije in zmožen tudi v njihovem jeziku oznanovati jim besedo Božjo in občevati ž njimi. — Te prvotne zahteve stavijo celó do duhovnika, ki se podá med divjake oddaljenih delov sveta, in zato bi smeli upati, da se v pravni državi naši, v kateri ustavne temeljne postave zagotavljajo narodno enakopravnost, ne bo našel človek, ki bi tako prvotno zahtevo našo mogel imenovati drugačo kot po vsem opravičeno.

Zarad prevelike važnosti tega imenovanja in pa ker je znano, da se predlogi za imenovanje zbirajo v naučnem ministerstvu, katero ima toraj skupno z vso vlado v svojih predlogih ozirati se na take želje ali pa prezirati jih, spregovorimo te besede, posebno zato, ker vemo, koliko si nemško-narodna stranka prizadeva vplivati v tem smislu, da ono zvišeno mesto zasede mož njihovega mišljenja, in pa posebno zato, ker se nam z Dunaja naznanja, da so se dosedanje razprave zarad osebe prihodnjega škofa zopet presukale oziroma z novega pričele, in ker se je neka merodajna oseba tam nasproti dvem naših zaupnikov v tej zadevi izrekla: „Vsi koroški Slovenci so uže toliko omikani, da morejo s svojim škofom tudi nemško občevati.“ Ako bi tako načelo dobilo pri imenovanji veljavo, potem pa — — v grob položimo vse nade, z njimi pa tudi vero — da bi pri nas najneverjetnejše ne bilo — nemogoče!

— **O dr. Riegerju** raztrosili so časniki pred nekaj dnevi vest, da je bil povzdignjen v baronski stan in nasprotniki so to tukaj kazali kot znamenje sedanje politike. Pa takoj se je pokazalo, da je ta vest popolnoma izmišljena samo zato, da je moč zopet proti državnozborski večini in vladi izstreliti pušico. — Znano je, da je bil uže pred več leti dr. Rieger odlikovan z redom železne krone II. vrste, kar mu dá pravico, povzdigniti se dati v baronski stan, pa dr. Rieger do sedaj še ni za to prosil, zato pa je tudi nesmisel trositi vest o novem odlikovanji njegovem, do katerega mu po tedaj veljavnih pravilih onega reda pristaja pravica.

— **Kmetijsko potovalno predavanje v Preski pri Medvodah** ima tajnik c. kr. kmetijske družbe g. Gustav Pirc v nedeljo 13. t. m. popoludne po cerkvenem opravilu v šoli.

— **† Župan blejski Anton Vester** v Zagoricah pri Blejskem jezeru umrl je, kakor se nam poroča, minulo nedeljo vsled rane na roki. Pogreb odločen je bil za včeraj. Pokojnik bil je dolgo vrsto let župan blejske občine in obče spoštovan kot predstojnik občine, kot gospodar in kot zvest domačin. Tudi ptujci obiskovali so radi hišo Danejevo, kjer se je vedno dobivalo dobrega vina in izrekoma tudi okusnega ovčjega sira, katerega je pokojni Danej izdeloval na svojih planinah. — Bodi zemlja lahka vrlemu poštenjaku!

— **(LXXV. odborova seja „Matice Slovenske“** bo v soboto 12. februarija t. l. ob 5. uri popoludne v Matičini hiši na Kongresnem trgu št. 7.

Dnevni red:

1. Potrjenje zapisnika o LXXIV. odborovi seji.
2. Naznanila prvosedstva.
3. Poročilo književnega odseka.
4. Poročilo gospodarskega odseka.
5. Poročilo tajnikovo.
6. Posameznosti.

— **Nesreča na železnici.** Na Svečnico ponoči trčil je pred Postojno mešanec skupaj s tovornim vlakom ter se je vsled tega poškodovala mašina in 14 vagonov, k sreči se pa ni poškodovala nobena oseba.

— **Vreme.** Če se potrdi stari pregovor o medvedu in Svečnici, katera je bila zeló mrzla, smemo pričakovati kmalu gorkejega vremena, morebiti zgodnje spomladi.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Tudi avstrijska vlada sledila je izgledu sosednih držav Nemške in Ruske v tem, da je prepovedala izvažati konje čez meje naše države. To je zopet eno onih znamenj, ki se redno prikazujejo, kedar se pooblači politično podnebje in se države pripravljajo na vojsko.

O naši vladi sme se sicer mirno trditi, da ne išče vojske, da vse stori, izogniti se je, da pa vendar ne sme zanemarjati ničesar, kar bi jo spravilo v zadrego, ako bi vojska vendar-le nastala. To dokazuje prav jasno odgovor vladin na interpelacijo Mautnerjevo, katerega nahajajo čestiti čitatelji naši do besede prevedenega v poročilu „Iz državnega zbora“.

V obče se znamenja za nevarnost preteče vojske tudi v minulem tednu niso mnogo zmanjšala. Borsa se je sicer minulo soboto nenadoma ojačila, naša renta poskočila je ta dan nagloma za $2\frac{1}{2}$ %, dokaz, kako miroželjna je, pa v nedeljo je takoj začela pešati in temu se ni čuditi, ker zgodilo se ni ničesar, kar bi splošni politični položaj kazalo v lepši svitlobi. Vemo sicer, da naša vlada noče vojske, znano je, da enako miroljubnost obetajo druge države, vendar pa je enako znano, da ona država, katera namerava vojsko, tega ne javlja pred časom. Gradiva nasprotja med evropejskimi državami pa je nakopičenega toliko, poglejmo proti izhodu ali zahodu, da si drugače rešitve, kot one z mečem ne moremo misliti. To čuti ves svet, zato se oborožujejo z denarjem in pravim orožjem vse države in ako bi se res posrečilo, sedaj zabraniti vojsko, bo s tem samo odložena za nekaj,

morebiti le za kratek čas. — Zato se mora pripravljati za tako, neizogibno prihodnost tudi naša država, katera sedaj sicer mogočno Nemško imenuje svojega zaveznika, pri vsem tem pa predobro vé, da v času nevarnosti ostane vendar-le vsak sam sebi edino zanesljivi prijatelj.

Ogerska. — V merodajnih krogih se trdi, da je tukajšnja vlada odstopila od svojih prvotnih zahtev gledé carine od petroleja, in da je pismeno avstrijski vladi predložila nove podlage za rešitev tega vprašanja, o katerih se nadja, da bodejo sprejeti.

Gledé ministerske krize trdi se iz merodajnih krogov, da je izstop finančnega ministra Szapary-a po vsem gotov ter da ostane le še toliko časa, dokler se budget njegovega področja v državnem zboru ne reši.

Zanesljivega imena o njegovem nasledniku se še ne čuje, le to je gotovo, da bo njegov naslednik imel grozovito težak posel, ako bo hotel državno gospodarstvo Ogerske spraviti v boljši tir; imel se bo boriti z dosedanjimi načeli Tiszovimi in vse državnozborske večine, in boriti se bo imel z vsemi starimi razvadami tamošnje uprave v vseh vrstah. — Zato pa je bolj verjetno, da tudi Szapary-ev naslednik ostane v starem tiru Tiszove prilike: na posodo jemati, dokler jim še kedo hoče posojati.

Nemška. — Kolikor bližje prihaja 21. dan februarija, dan splošnih — neposrednih volitev za državni zbor, toliko huje napenjajo vse stranke svoje moči, da bi si pomagale do zmage. — Pretenje Bismarkovo se je sicer vendar-le vresničilo in rimska kurija je za Bismarka segla med volitve, toda tudi ta morebiti za veliko versko politiko rimsko ne po vsem napačen korak, ki katoliškemu središču priporoča, ne nasprotovati „sedemletju“ vojnih privolitev, naglaša ob enem, da naj katoliško središče gleda se še dalje ohraniti, da brani pravice papeževe in katoliške cerkve na Nemškem. Vodja Windhorst prejel je od kurije v tej zadevi zaupno pismo, katerose ni objavilo, objavila pa se je nanj naslanjajoča „nota“ kardinala Jakobinija. — V očigled tej izjavi rimski in pa predstoječim volitvam zbral je Windhorst veljake katoliške stranke v Kolinu (Köln), kjer se je sklenilo, ozirati se na želje papeževe gledé vzdržavanja katoliškega središča, tudi delovati v duhu papeževega pisma gledé septenata (sedemletja) pa je rekel Windhorst, da upa, da sveti oče ne bo zameril svojim zvestim sinovom, ako drugače postopajo, potem ko mu bodo na drobno razložili razloge. — Katoliki gredó tedaj v volilni boj s svojo staro zastavo, po kateri kandidirajo samo a) zveste katolike, b) ki obljubijo, da nasprotujejo septenatu, in c) vsem monopolom.

Pri predstoječih volitvah je sicer gotovo, da bode Bismark vporabljal vsakojake sredstva, da bi dobil vdano večino; vse stranke opozicije pa tudi vedó, da se bode pri teh volitvah odločilo, ali naj se zastopnikom ljudstva pusti še kaj samostojnosti ali naj se vsa oblast — diktatura — izroči Bismarku. Zato bo zeló odločilen dan 21. t. m. za nemško prihodnost — pa tudi za Evropo sploh.

Ruska. — Časniki trdijo, da je avst ijska vlada na južnih krajih Ruske zadnje dni nakupovala mnogo žita in da je tudi za prav slabo žito plačevala visoke cene (?).

Laška. — Pri Masavi na izhodnem bregu Afrike ob rudečem morji zadela je laško posadko nuda nezgoda, ker bil jim je tam oddelek vojne vsled lastne neprevidnosti po abisinskih četah popolnoma uničen.

To povzročilo je velik krik med Lahi sploh in izrekoma v parlamentu. — Grenke besede čula je vlada zarad neprevidnosti Masaua-skega poveljnika, pa konečno sklenilo se je skoraj soglasno, tamošnji posadki poslati izdatno pomoč. — Napadi na ministra vnanjih zadev grofa Robilanta pa so ga vendar-le toliko razburili, da je dal ostavko in ni še gotovo, ali ga bo moč pregovoriti, da še dalje ostane na krmilu — nam sedaj prijazne vlade.

Najnovejše vesti.

Z Dunaja. — V včerajšnji seji državnega zbora odgovoril je grof Taaffe na interpelacijo Knotzovo, v kateri je ta surovo napadal ministerstvo in pa namestnika Češke barona Krausa ter vprašal, zakaj so se zabranjevale zaupne adrese za Schmerlinga zarad jezikovne naredbe pravosodnega ministerstva.

Odgovoril je grof Taaffe ojstro in odločno, naglaševajoč z navajanjem dotičnih postav, da so oblastva na Češkem postopale popolnem postavno, da jim ministerstvo ni dalo nikakoršnih nadrobnih vodil; gledé psovk v nagibih interpelacije navedenih pa je izrekel, da jih odločno zavrača.

Koj po končanem odgovoru oglasi se k besedi posl. Knotz, pravi, da hoče navesti posameznih slučajev, o katerih interpelacija sploh govori, imenuje odgovor ministrov prazne fraze in konečno po še nekaterih surovostih predlaga, naj bode o odgovoru na interpelacijo v prihodnji seji razgovor, in naj se o tem predlogu glasuje po imenih.

Pri glasovanji zavržen je bil predlog Knotzov z z 149 glasovi proti 109. Dalje poročalo se je o nekaterih neoporečenih volitvah, med temi odobrila se je tudi volitev dr. Gregorec-ova, dalje se je poročalo o prošnjah pri malem zanimanji zbornice.

Na dnevnem redu je še dalje poročilo obrtnijskega odseka o bolnišničnih blagajnicah. O tej točki bodo gotovo daljne razprave in v ta namen odločene so javne seje za prihodnji četrtek in petek.

Telegram „Novicam“.

Z Dunaja 9. febr. ob 2. uri 10 minut popoludne.

Sinoči je v jezikovnem odseku dr. Poklukar opravičujoč jezikovno naredbo odločno nasprotoval načelu Scharschmidovega predloga. Dalje govorilo je pet levičarjev. Včeraj je nagloma umrl deželni predsednik bukovinski Alesani.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.